

MUISTIO

CAP 2021-27-MAASEUDUN KEHITTÄMISTOIMENPITEITÄ VALMISTELEVA TYÖRYHMÄ

Torstai 12.12.2019 klo 13-16

Opetus- ja kulttuuriministeriö, kokoushuone Kalevala, Meritullinkatu 10, Helsinki

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, pj, Maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, Maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, Maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, Maa- ja metsätalousministeriö
Jyri Inha, Valtionvarainministeriö
Hanna-Mari Kuhmonen, Työ- ja elinkeinoministeriö
Johanna Helkimo, Ympäristöministeriö
Raisa Ikonen, Ruokavirasto
Reijo Martikainen, Ruokavirasto
Teemu Hauhia, Maaseutuverkostopalvelut
Ritva Rintapukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Heikki Huhtanen, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Bjarne Westerlund, Svenska Lantbrukproducenternas Centralförbund SLC
Tauno Linkoranta, Suomen Kylät ry
Mia Simpanen, Suomen yrittäjät
Hannemari Niemi, Into Seinäjoki Oy
Mervi Niemi-Huhdanpää, Leader Aisapari ry
Marianne Selkäinaho, siht., Maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., Maa- ja metsätalousministeriö

Eero Pehkonen, pysyvä asiantuntija, Maa- ja metsätalousministeriö
Hilikka Vihinen, pysyvä asiantuntija, Luonnonvarakeskus LUKE
Kati Vaissalo, pysyvä asiantuntija, Ruokavirasto
Virva Terho, Maa- ja metsätalousministeriö
Marja-Liisa Tapio-Biström, Maa- ja metsätalousministeriö
Vesa Kahilampi, Maa- ja metsätalousministeriö
Sari Rannanpää, MDI Oy

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 13:00. Esityslista hyväksyttiin kokouksen asialistaksi.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3. Leader-toiminta kaudella 2021-27

Laura Jänis alusti aiheesta. Tulevan kauden valmistelun lähtökohtana on kolme tavoitetta, joiden avulla Leader-ryhmien hyvälaatuinen toiminta voitaisiin varmistaa:

1. Leader-toiminnan ja strategian laatua ja tuloksia painotetaan. Laatu ja tulokset olisivat tärkein kriteeri Leader-ryhmien valinnassa ja rahoituksessa.
2. Leader-ryhmäkohtainen rahoituskehys on riittävän suuruinen takaamaan hyvälaatuinen toiminta. Tällöin toimintarahalla pitäisi voida palkata 1,5-2 htv/ vuosi.
3. Kaikki maaseutualueet katetaan edelleen Leader-ryhmillä.

Maaseuturahaston pienenevän rahoituskehysten vuoksi kaikkia näitä kolmea tavoitetta ei todennäköisesti ole mahdollista toteuttaa samanaikaisesti. Mikä tavoitteista on kaikkein tärkein?

Muita avoinna olevia kysymyksiä ovat mm. tulisiko Leader-ryhmien toiminta-alueille asettaa minimiasukasmääräksi esim. 20 000 asukasta; tulisiko varmistaa kaikille Leader-ryhmille samantasoinen perusrahoitus ja jakaa loput varat laadun ja tulosten perusteella ja paljonko jaettavaa siihen jäisi; olisiko Leader-ryhmien käytössä eri kehittävävälineet kuin ELY-keskuksilla ja järjestetäänkö Leader-ryhmille 1- vai 2-vaiheinen hakuprosessi.

Keskustelussa nostettiin esiin seuraavia seikkoja:

- Laatu ja tulokset ovat tärkein kriteeri. Olemassa olevilla resursseilla on tehtävä tulokset, olivat resurssit mitä tahansa. Harvaan asutuilla maaseutualueilla pitää olla eri kriteerit kuin paremmin toimeentulevilla alueilla. Leader-ryhmien asukas pohjaa laskettaessa voisi esimerkiksi laskea mukaan ainoastaan ydin- ja harvaan asuttujen alueiden asukkaat. Tällöin Etelä-Suomen kaupunkien läheisten maaseutualueiden ryhmille tulisi tarvetta yhdistyä. Tällaisilla maantieteellisesti laajemmilla alueilla voisi toimia verkostologiikalla. Vähenevät rahat pitäisi käyttää ennen kaikkea sellaisilla alueilla, missä kehittämistä tarvitaan.
- Tulevalla kaudella tulokset nousevat keskiöön uudella tavalla. Tästä ei voi tinkiä myöskään Leader-ryhmien osalta. Leader-ryhmien resurssit pitäisi olla riittävät vähintään 2 henkilötyövuoden palkkaukseen. Tämä takaisi riittävän osaamisen tason, eikä toiminta henkilöityisi liikaa. Tällä hetkellä Leader-ryhmiä on liikaa. Tulevaisuudessa voitaisiin toimia uudella tavalla; monipaikkaisesti, yhteistyötä ja ryhmien välistä verkostoitumista entistä paremmin hyödyntäen. Kuntarakenteisiin tullee muutoksia tulevien vuosien aikana, joten Leader-alueen kuntien lukumäärää ei pitäisi käyttää kriteerinä Leader-alueiden muodostumisessa. Asukasmäärä on ohjaavana kriteerinä parempi. Ohjaus pitää tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, että ryhmät voivat varautua ajoissa. Itsestään yhdistymisiä ei tule. Uudistuksia tarvitaan, toiminta ei kehity ilman niitä.
- Leader-valmistelun ohjeistuksessa ei pitäisi ottaa kantaa alueelliseen kattavuuteen eikä väestöpohjaan, vaan laatuun ja tuloksiin sekä Leader-ryhmien omiin esityksiin ryhmien alueista. Alueellisessa työnjaossa Leader-ryhmien ja ELY-keskusten sekä maaseuturahaston ja rakennerahaston välillä tarvitaan liikkumavaraa, raamitus ei saa olla liian tiukka.
- Pitää mennä laatu ja tulokset edellä. Leader-ryhmien alueellinen kattavuus on tärkeä myös. Jos varoja on niukasti, pitää palata maaseutualueen määrittelyyn. Uusia yhteistyömalleja pitää myös kehittää. Monirahastoinen Leader (CLLD) olisi tärkeää saada käyttöön. Voiko tämän asian ottaa vielä keskusteluun rakennerahastojen kanssa?
- Laadun ja tulosten pitää olla keskiössä, sillä uudella CAP-kaudella yleisestikin kiinnitetään näihin seikkoihin entistä enemmän huomiota. Yhteistyötapojen vaikuttavuutta pitää lisätä, siten että yhteistyöstä saadaan irti jotain konkreettista. Samalla pitää huomioida eri Leader-ryhmien toiminnan ja alueiden erilaisuus sekä yleiset kuntataloudelliset ja alueelliset ratkaisut.

- Laatu ja tulokset ovat ensisijaiset. Ympäristö- ja ilmastoasiat ovat CAP-suunnitelmassa läpileikkävänä teemana, joten niiden tuloksellisuuden seuranta on syytä painottaa. Osallistava suunnittelu on tärkeää, ja sillä saadaan myös laatua ja tuloksia.
- Kolmen tavoitteen priorisoiminen on vaikeaa. Rakenteisiin ja yhteistyökuvioihin pitää kiinnittää huomiota. Alueellinen kattavuus on myös tärkeä. Jos syntyy valkeita alueita, niitä voi olla vaikea kattaa myöhemmin. Tähän asti Suomen Leader on eurooppalaisessa mittakaavassakin saanut valtaosan hyviä tuloksia aikaan, vaikka toiminnassa on ollut rahoitusta vain minimiosuus, 5 % maaseuturahaston varoista. Osuutta voisi myös korottaa, esim. 8 %:iin.
- Kaikkien alueiden kattaminen on tärkein tavoite Leader-ryhmien mielestä, joskin kaikki kolme tavoitetta ovat tärkeitä. Jos varojen perusjako Leader-ryhmille tehdään jatkossa tasaisemmin, jää osalle ryhmistä vähemmän varoja jaettavaksi hankkeille. Paikallisuuden, verkostoitumisen ja yhteistyön hyödyntäminen ja kehittäminen ovat tärkeitä ja ne parantavat myös toiminnan laatua. Myös monet varoiltaan pienimmät Leader-ryhmät ovat toimineet laadullisesti hyvin. Leaderin prosentiosuuden voisi nostaa 8 %:iin.
- Laatu, tulokset ja pienet Leader-ryhmät eivät välttämättä ole ristiriidassa keskenään.
- Laadun ja tulosten arvioinnissa pitää katsoa toiminnan vaikuttavuutta. Vaikuttavuutta saadaan alueen elinkeinolähtöisyyden kautta. Jos maaseutualue on hyvä paikka asua ja yrittää, alue menestyy. Yrittäjyys tuo myös työllisyyttä. Leader ei ole ainoa rahoitusmuoto joka vähenee tulevalle kaudella, myös muilta leikataan vastaavasti. Lisää vaikuttavuutta pitäisi saada myös muiden rahastojen kautta. Kaupunki ja maaseutu ovat tulevaisuudessa entistä riippuvaisempia toisistaan.
- Paikkaperusteista aluekehityksen indeksiä voisi käyttää Leaderissä toiminnan tarpeen arvioimiseen, koskien erityisesti alueita, joilla on vahva sijaintihaitta. Jos kaikki alueet eivät jatkossa ole Leader-toiminnan piirissä, mitä kehittämissä välineitä näillä alueilla olisi käytettävissä? Väestömäärä ja HAMA-alueet eivät ole hyviä kriteereitä, koska sisältävät hyvin erityyppisiä alueita. Pitäisi katsoa miten paikallislähtöisyys toteutuu.
- Laatu ja tulokset pitää olla keskiössä, jotta vaikuttavuutta ja muutoksia voi syntyä. Myös Leader-ryhmien alueellinen kattavuus on tärkeä, koska sitä on rakennettu Suomessa pitkään. Mahdollinen yhdistäminen pitää tapahtua Leader-ryhmälähtöisesti. Rahoituksen painotus harvaan asutulle maaseudulle on tärkeä.
- Tulevaa rakennerahasto-ohjelmaa valmisteleva Koheesio 2021+ -työryhmä on päättänyt, että CLLD:tä ei oteta käyttöön rakennerahasto-ohjelmassa. Sen sijaan jatketaan vanhalla menettelytavalla, eli paikallislähtöistä kehittämistä voi rahoittaa hankkeilla.

Puheenjohtaja veti keskustelun yhteen. Laatu ja tulokset sai laajaa kannatusta ensisijaisena kriteerinä. Kriteerien tarkempaa sisältöä työstetään vielä. Yhteistyön lisäämisestä on ohjeistettava hakuvaiheessa. Väestömäärästä ei haluta tarkkoja kriteereitä vaan jättää se Leader-ryhmien itsensä päätettäväksi. Myös pienet Leader-ryhmät voivat toimia vaikuttavasti. Ryhmien suureen lukumäärään on kiinnitetty huomiota. HAMA-painotuksen pitää näkyä hakuohjeistuksessa, alueiden erilaisuutta arvostaen. Osallistava suunnittelu on tärkeä. Leader-ryhmien minimiresurssien tulee mahdollistaa 1,5-2 htv:n palkkaaminen.

4. Ympäristötavoitteet tulevissa yritys- ja hanketuissa

Virva Terho/ MMM alusti ympäristötavoitteiden toteutumisen seurannan järjestämisestä tulevalla rahastokaudella. Tavoite ympäristökunnianhimon kasvusta koskee myös yritys-, hanke- ja rakennetukia ja se sisältyy myös hallitusohjelman tavoitteisiin. Hanke- ja yritystukien päätavoite ja ensisijainen vaikutus liittyvät yleensä maaseudun elinvoimaisuuteen (esim. uudet yritykset, työpaikat ja palvelut). Ympäristöön liittyvät vaikutukset sen sijaan ovat epäsuoria, ja niiden mittaaminen ei ole toiminut erityisen hyvin. Seuraavalla kaudella tässä täytyy onnistua paremmin. Maaseutuohjelmassa on kuluvalla kaudella erikseen korvamerkitty ympäristö- ja vesiensuojelutoimiin 6,5 MEUR. Todellisuudessa ympäristöä parantaviin hanke- ja yritystukia on kuitenkin toteutettu moninkertaisesti enemmän, maksuja niihin on tehty jo 36 MEUR, eikä luvussa ole

edes mukana Leaderin kautta rahoitettuja toimia. Erillinen korvamerkintä ei ole paras mahdollinen tapa edistää ympäristö- tai muita tavoitteita, se lähinnä lisää hallinnollista taakkaa varojen kohdentamisessa ja seurannassa. Tavoitetta voidaan edistää tehokkaammin strategioiden tavoitteiden ja toimien valintakriteerien avulla. Seuranta on pystyttävä järjestämään niin, että ympäristöön liittyvät vaikutukset saadaan paremmin esiin tietojärjestelmästä. Tämä tuo haasteen sekä tietojärjestelmän rakentamiseen, että päätöstietojen kattavaan tallentamiseen.

Marja-Liisa Tapio-Biström/ MMM kertoi, mitä ympäristökunnianhimo voisi tarkoittaa yritys- ja hanketukien kokonaisuudessa. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen, vesien hyvä tila ja maaperän hoito liittyvät kaikki maaseudun vahvuuksiin, joita kannattaa kehittää. Maaseudulla on vahvuuksia myös mm. asuinympäristönä sekä monien elinkeinojen, kuten matkailun, hyvinvointiyrittäjyyden, biotalouden, energian ja kestäväan ruokajärjestelmän kehittämisessä. CAP-suunnitelmassa on näihin kaikkiin monipuolisia ja hyviä työkaluja ja välineitä. Ympäristöinvestoinnit voivat olla esim. ravinteiden kiertoon liittyviä uusia yrittämisen mahdollisuuksia. Samalla kun tehdään säilyttäviä toimia, on koko ajan hyödynnettävä niitä suuria kehittämisen mahdollisuuksia, jotka maaseudulla on. Valinnat tehdään alueilla. Lisäksi Leader tarjoaa mahdollisuuksia esim. pieniin ympäristötekoihin paikallistasolla.

Keskustelussa nostettiin esiin seuraavia asioita:

- Monessa ELY-keskuksessa päivitetään ympäristöstrategioita ensi vuoden aikana. Niissä on mukana myös maatalouden ja maaseudun näkökulma.
- Ympäristöinvestointeja voisi tehdä enemmänkin. Voisiko rahaa olla korvamerkittynä esim. luonnon monimuotoisuuden edistämiseen, sillä luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pitäisi saada pysähtymään.
- Varojen korvamerkitseminen tuo paljon jäykkyyttä hallintaan, koska korvamerkitty määrä ei voi toisaalta ylittää, mutta jos koko summan edestä ei ole sitoumuksia, jäljelle jäävää osuutta ei ole mahdollista käyttää mihinkään muuhunkaan tarkoitukseen.
- Tämän kauden 6,5 miljoonan euron korvamerkintä oli kohdennettu toimenpide ympäristön tilan parantamiseen. Rahoitettavat hankkeet on valmisteltu alueilla yhteistyössä.
- Korvamerkinnän ongelmat tulevat esiin esim. uudelleen budjetoinnin yhteydessä. Mitä enemmän erillisiä korvamerkintöjä on, sitä monimutkaisempaa varojen hallinnointi on. Ympäristöasioiden lisäksi CAP-suunnitelmassa on muitakin läpileikkaavia tarpeita ja sen lisäksi tulevan kauden uusi toimenpanomalli tuo uusia vaatimuksia hallintaan. Korvamerkinnät siirtävät myös päätösvaltaa ELY-keskuksilta ja Leader-ryhmiltä valtakunnan tasolle.
- Korvamerkintä toimii, mikäli tavoitteet ovat selkeät. Nyt ollaan murrosvaiheessa, eikä ympäristötavoitetta voida integroida kovinkaan hyvin elinkeinopolitiikkaan, mikä on edellytys ruokaketjun toimivuudelle. Tässä tilanteessa on järkevämpää, ettei korvamerkintää tehdä.

Puheenjohtaja totesi yhteenvedona, että ELY-keskuksille voidaan asettaa tavoitteita ilman erillistä korvamerkintää. Tämä on aikaisemminkin toiminut hyvin. Yleensä muut ohjaukset toimivat paremminkin kuin pakko. Tarvittaessa voidaan määritellä ympäristötoimille kiintiö rahastokauden myöhemässä vaiheessa.

Juuso Kalliokoski/ MMM esitteli yritystukien mahdollisuuksia toteuttaa ympäristöön liittyviä toimia. Kaikesta ihmisen toiminnasta aiheutuu päästöjä, joten nollapäästötasoon ei ole edes mahdollista päästä. Yritystukien pääasiallisena tavoitteena on vahvistaa alueiden sosioekonomista asemaa. Kuitenkin esim. EU:n biotalousstrategian tavoitteita toteutettaessa, tuetaan samalla ympäristöä mahdollisimman vähän haittaavia toimia. Maaseudun kehittämisessä on mukana paljon erilaisia toimijoita, eikä ympäristövaikutuksia ole aina helppo saada esiin. Jo tällä ohjelmakaudella on valintakriteereissä saanut lisäpisteitä, mikäli tukea hakeva yritys toimii kestäväan kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tiedon keruu ja seuranta ovat avainasemassa, jotta ympäristövaikutukset saadaan esiin.

Vesa Kahilampi/ MMM kertoi EU:n valtiontukisääntöjen perusteista. Valtiontukien tavoitteena on estää kilpailun vääristyminen. Valtiontukisäännöt eivät koske EU:n yhteisen maatalouspolitiikan viljelijätukia. Tulevan rahastokauden valtiontukisääntöjen suuntaviivat julkaistaan vuonna 2022, mutta todennäköisesti sisältöön ei ole tulossa suuria muutoksia. Ympäristökunnianhimon tason nosto tulee koskemaan myös valtiontu-

kisääntöjen alaista toimintaa. Oleellista on, miten epäsuorat vaikutukset pystytään laskemaan mukaan ympäristötoimien korvamerkintöihin. Tällä hetkellä uusiutuvan energian rahoitusta seurataan, mutta seurannassa saattaa olla myös päällekkäisyyttä.

5. Keskeisimmät nostot edellisissä kokouksissa käsitellyistä tukimuodoista

Marianne Selkäinaho ja Juuso Kalliokoski esittelivät yhteenvedot edellisissä kokouksissa käsitellyistä tulevan kauden mahdollisista tukimuodoista, joita ovat Yleishyödylliset investoinnit ja kyläverkkohankkeet; Koulutus ja tiedonvälitys; Yhteistyö ja Yritysrahoitus (perustamistuki ja investoinnit). Kunkin toimenpiteen tai tukimuodon säädöspohjaa, sisältöä ja tulevan kauden muutoksia koskevat esitykset ovat saatavilla työryhmän Tiimeri-työtilassa.

Keskustelussa nostettiin esiin seuraavia asioita:

- Tulevan kauden rakennerahasto-ohjelmaluonnokseen on myös kirjattu laajakaistarahoitusta, mutta komissio ei ole toistaiseksi hyväksynyt, että sitä rahoitettaisiin sieltä.
- Tulevalla kaudella täytyy kehittää elinkeinoelämää palvelevia infra-investointeja.
- Kaiken rahoituksen yhteensovitus alueellisesti on tärkeää, ml. ELY-keskusten ja Leader-ryhmien myöntämä rahoitus.
- Yhteensovituksen kannalta on merkityksellistä, miten eri ohjelmien resursseja seurataan kokonaisuutena, esim. maaseuturahaston rahoitus ja rakennerahasto-ohjelman harvaan asuttujen alueiden erityisrahoitus.
- Alueiden rahoituksen kokonaistilannetta pitäisi seurata tarkemmin, samoin esim. arviointeja kokonaisuutena.
- Rahoituksessa tärkeää on sen toiminnallisuus, funktionaalisuus ja tehokkuus. Rahoitusvälineiden pitäisi olla mahdollisimman kattavia, mutta niissä ei saisi olla päällekkäisyyttä. Ensin pitäisi katsoa juridinen kokonaisuus, eri ohjelmien kehykset, kansalliset rahoituslähteet ja sen jälkeen tehdä näiden pohjalta analyysi.

6. CAP-valmistelun tilannekatsaus

Sanna Sihvola/ MMM kertoi CAP-suunnitelma-asetuksen EU-valmistelun tilanteesta. Suomen pj-kaudella käytiin neuvoston horisontaalisten maatalousasioiden työryhmässä läpi koko CAP-suunnitelma-asetus. Työ jatkuu Kroatian pj-kaudella. Lokakuun lopussa komissio julkaisi luonnokset kahdesta siirtymäkauden asetuksesta. Joustavuusasetus, joka koskee varojen siirtoa maatalouspolitiikan I- ja II –pilarin välillä, hyväksyttyänsä vielä joulukuun aikana, sisältöasetus mahdollisesti kesällä 2020. Sisältöasetuksessa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus jatkaa nykyisten maaseutuohjelmien toteuttamisaikaa vuodella, siten, että 2021 käytössä olisivat uuden kauden rahat. Yksityiskohdat sisällöstä eivät ole vielä tiedossa. Asetuksen voimaantulon jälkeen jäsenvaltioilla on 10 päivää aikaa ilmoittaa ottavatko he käyttöön tämän jatkoajan.

Komission lähtökohtana on korkeintaan yksi siirtymävuosi, mutta osa jäsenvaltioista toivoo kahden tai jopa kolmen vuoden siirtymäaikaa. On myös esitetty siirtymäkauden aikaista maatalouspolitiikan minireformia.

7. Muut asiat

Sanna Sihvola kertoi, että Älykkäät maaseudut –kiertueen valtakunnallinen aloitustilaisuus pidetään Helsingissä 12.2.2020. Tämän jälkeen alueelliset tilaisuudet järjestetään aikavälillä 12.3. – 14.5.2020, alkaen Pohjois-Pohjanmaalta. Teemu Hauhia/maaseutuverkosto täydensi, että ELY-keskuksille tarjotaan suuralueittain fasilitoitinkoulutusta.

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 28.1.2020 klo 12-16.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16:00.